

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни

«Економіка зарубіжних країн»

на тему:

“ Міжнародна конкурентоспроможність та стратегія розвитку молочної галузі
України ”

Зміст

Вступ.....	3
1. Загальна характеристика молочної галузі	4
1.1. Вибір галузі економіки	4
1.2. Попередній аналіз галузі молока у світових масштабах, найбільших країнах виробниках та в Україні.....	4
2. Економічний аналіз галузі та провідних виробників	8
3. Характеристика та аналіз діяльності підприємства.....	11
4. Прогнозування розвитку молочної галузі	14
5. Стратегія розвитку галузі	19
Висновок	21
Список використаних джерел	22

Вступ

Молоко є виключною їжею, яку приготувала для людини сама природа. У цьому продукті є всі необхідні речовини, що забезпечують нормальну життєдіяльність людини від самого народження і до глибокої старості. Корисні властивості молока та молочних продуктів не можна недооцінювати.

Жодна їжа не може зрівнятися з молоком по повноті хімічного і біохімічного складу. Доведено, що в цьому продукті міститься більше ста різних найцінніших для організму людини компонентів.

Молочна промисловість України – одна з провідних галузей агропромислового комплексу України. Питома вага галузі в загальних обсягах харчової та переробної промисловості складає 12%.

Метою роботи є визначення міжнародної конкурентоспроможності молочної галузі України та її стратегії розвитку на найближчу перспективу.

Предметом дослідження є основні економічні показники світового молочного ринку. Об'єктом – молочна галузь, а саме коров'яче молоко.

Для виконання роботи будуть використовуватись наступні методи: системного підходу, статистичного та теоретичного аналізу, порівняння та інші.

1. Загальна характеристика молочної галузі

1.1. Вибір галузі економіки

Виробництво молока у світі становить близько 637 мільйонів тонн на рік, з яких біля 85 відсотків припадає на коров'яче молоко. Найбільші виробники коров'ячого молока – США, Індія та Росія. Україна у цьому списку посідає 17 місце. Найбільший ринок молочних продуктів – Європейський Союз.

У загальній структурі виробництва молока найбільшу питому вагу займає коров'яче молоко – 83,34%, буйволяче – 12,97%, козяче – 2,17%, овече – 1,29%, верблюже – 0,23%.

В останні роки кількість молокопереробних підприємств в Україні постійно скорочується. Наразі, кількість нормально функціонуючих молочних підприємств скоротилась до 210 одиниць. Серед них лише половину можна віднести до категорії крупних. В деяких регіонах із працюючих залишилось лише 1-2 підприємства. Слід зазначити, що на фоні закриття малих та середніх підприємств, великі оператори молочного ринку продовжують нарощувати концентрацію виробництва. У розрізі компаній-виробників на долю двадцяти найбільших приходить більше 75% ринку молокопродуктів.

Обсяги виробництва молочної продукції залежать від обсягів виробництва молока та стану тваринництва в країні. За 2005-2011 рр. виробництво молока та поголів'я ВРХ – скоротилося., Випередження темпів скорочення поголів'я над скороченням виробництва молока пов'язано з тим, що ліквідується у першу чергу найменш продуктивне стадо.

Основною причиною зазначеної негативної динаміки у тваринництві є збитковість утримання ВРХ, яка зумовлюється ситуацією як на молочному, так і м'ясному ринках.

Хоча, наразі в даній галузі спостерігаються негативні тенденції, українська галузь молочної продукції є перспективною і при вдалому використанні природних та інших ресурсів може стати фактором успіху багатьох підприємств, в т.ч. іноземних.

1.2. Попередній аналіз галузі молока у світових масштабах, найбільших країнах виробників та в Україні

Порівняльний аналіз розвитку галузі коров'ячого молока в країнах світу (табл. 1.1.) свідчить, що найбільше молока у натуральному значенні виробляється у США, на другому місці – Китай, на третьому – Росія, яку майже наздоганяє Бразилія.

У вартісному виразі місця розподіляються так:

- 1) США
- 2) Індія
- 3) Китай
- 4) Бразилія
- 5) Німеччина

Серед даних десятиох країн Україна має найнижчі значення обсягів виробництва.

У Євросоюзі Німеччина знаходиться вище всіх в лізі виробництва молока. За нею слідує Франція. У Європейському Союзі використовується система квотування молока. На кожного молочного фермера виділяється максимальна річна квота на виробництво молока і молочного жиру. Якщо його виробництво перевищує максимальний встановлений рівень, воно зобов'язане виплатити певний штраф Євросоюзу.

Найбільшу частку виробництва молока у ВВП країни має Нова Зеландія (3,61%), найнижчу – Китай (0,15%).

Частка експорту молока в загальному експорті світу становить 0,025%, найбільша частка експорту молока в загальному експорті країни також у Новій Зеландії.

Галузь зростає у всіх країнах світу, тільки у Франції був незначний спад на 0,37%.

Найбільшим підприємством молочної галузі світу є FonterraCooperativeGroup (Нова Зеландія) з обсягом обробленого молока – 21,6 млн. тонн, та з виручкою – 16400 млн. дол..

Таблиця 1.1

Порівняльний аналіз розвитку галузі коров'ячого молока в країнах світу

Показник		Роки	Світ у цілому	Країни світу										
				Україна	Індія	США	Пакистан	Росія	Китай	Бразилія	Німеччина	Франція	Туреччина	Нова Зеландія
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Обсяги виробництва	1.1. У вартісному виразі, млн. дол.	2010	179742,94	2973,07	17133,09	27161,60	3687,05	8641,74	11140,58	9489,23	8926,15	7165,49	3875,34	5292,70
		2011	183583,11	2872,21	17912,30	27642,44	3826,09	8743,20	11414,57	9915,77	9146,93	7480,44	4307,20	5568,37
		2012 ¹	190369,87	2898,80	18581,92	28229,58	3858,69	8817,79	12121,01	10167,54	9259,16	7453,11	4531,92	6038,03
	1.2. У натуральному виразі, млн. тонн	2010	601,45	10,98 ³	50,30 ³	87,47 ³	12,44	31,85 ³	29,30 ³	29,95 ³	28,66 ⁴	23,38 ⁴	12,42	17,17 ³
		2011	614,58	10,80 ³	53,50 ³	88,98 ³	12,91	31,65 ³	30,70 ³	30,72 ³	29,34 ⁴	24,63 ⁴	13,80	18,97 ³
		2012	637 ²	10,90 ³	55,50 ³	90,87 ³	13,02	31,92 ³	32,60 ³	31,50 ³	29,70 ⁴	24,54 ⁴	14,52	20,57 ³
2. Частка у ВВП країни ¹ , %		2010	—	2,18	1,00	0,19	2,09	0,57	0,19	0,44	0,27	0,28	0,53	3,79
		2011	—	1,76	0,96	0,18	1,82	0,46	0,16	0,40	0,25	0,27	0,56	3,50
		2012	—	1,64	1,01	0,18	1,67	0,44	0,15	0,45	0,27	0,29	0,57	3,61
3. Частка експорту галузі в загальному експорті ¹ , %		2010	0,0255	0,0146	0,0005	0,0019	0,0667	0,0017	0,0008	0,0000	0,0686	0,0558	0,0009	0,1910
		2011	0,0233	0,0095	0,0011	0,0018	0,1132	0,0007	0,0008	0,0000	0,0661	0,0569	0,0031	0,1281
		2012	0,0253	0,0088	0,0006	0,0019	0,1003	0,0004	0,0009	0,0000	0,0790	0,0727	0,0010	0,1925
4. Частка країн у світовому виробництві коров'ячого молока ¹		2010	100,00	1,83	8,36	14,54	2,07	5,30	4,87	4,98	4,77	3,89	2,07	2,85
		2011	100,00	1,76	8,71	14,48	2,10	5,15	5,00	5,00	4,77	4,01	2,25	3,09
		2012	100,00	1,71	8,71	14,26	2,04	5,01	5,12	4,94	4,66	3,85	2,28	3,23
5. Темпи зростання галузі (обсягів виробництва) ¹ , %		2010	101,79	99,31	105,18	101,87	103,77	97,53	101,46	105,60	101,52	102,97	107,21	103,21
		2011	102,14	96,61	104,55	101,77	103,77	101,17	102,46	104,49	102,47	104,40	111,14	105,21
		2012	103,70	100,93	103,74	102,12	100,85	100,85	106,19	102,54	101,23	99,63	105,22	108,43
6. Найбільше підприємство (ТНК) ⁵	6.1. Назва	2012	Fonterra Cooperative Group	Harvest Holdings	GCMMF (Amul)	DairyFarmers of America	DairyCare Pakistan	EkoNiva	Mengniu Dairy Company Ltd.	BrasilAves	DMK	GroupeLactalis (Parmalat)	AkgıdaSan . veTic. A.Ş.	FonterraCooperative Group
	6.2. Обсяги обробленого молока, млн. тонн		21,60	0,046	4,00	17,10	н/д	0,065	4,1	н/д	6,90	15,00	н/д	21,60
	6.3. Виручка від молочної продукції, млн. дол.		16400,00	н/д	2500,00	13000,00	н/д	н/д	5800,00	95,00	6400,00	16900,00	н/д	16400,00

Продовження табл. 1.1

	6.4. Частка ринку, %		3,00	н/д	0,60	2,40	н/д	н/д	0,60	н/д	1,00	2,10	н/д	3,00
--	-------------------------	--	------	-----	------	------	-----	-----	------	-----	------	------	-----	------

Джерело:[1]

¹розраховано автором на основі [2], [3], [4]

² [5]

³[6]

⁴[3]

⁵[7]

2. Економічний аналіз галузі та провідних виробників

У даному розділі проводиться детальна характеристика молочної галузі економіки у 3-х іноземних країнах (США, Німеччина, Китай), які є світовими лідерами в даній галузі економіки та в Україні.

Показники зводяться в табл. 2.1., використовуючи методику багатомірного порівняльного аналізу, засновану на методі відстаней, що дозволяє враховувати не лише абсолютні величини показників кожної країни, але й ступені їх близькості (віддаленості) від еталонного показника.

Таблиця 2.1

Матриця вихідних даних країн

Країна	Виробництво, млн тонн	Виробництво, млрд дол.	Середньорічний показник зростання за останні 3 роки, %	Експорт, млн тонн	Імпорт, млн тонн	Середня ціна коров'ячого молока, дол./л	Частка постійних пасовищ від площі с/г земель, %	Валові інвестиції в тваринництво, млн. дол.	Кількість працюючих в найбільших ТНК, тис. осіб	Рівень заробітної плати, тис. дол./ рік
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
США	90,87	28,23	1,92	0,053	0,008	1,7 ¹	60,42	90825,77	4	45
Німеччина	29,70	9,26	1,74	2,062	1,702	0,75 ²	27,78	10867,91	5,7	28,8
Китай	32,60	12,12	3,37	0,025	0,026	1,5 ³	75,67	181317,27	30	3,73
Україна	10,90	2,90	-1,05	0,011	0,002	1,25 ¹	19,1	8896,91	4,5	8,11

Джерело: [1]

¹[8]

²[9]

³[10]

В табл. 2.1. в кожній колонці визначається максимальний показник, котрий приймається за одиницю. Далі всі елементи даної колонки (a_{ij}) діляться на максимальний елемент – еталон ($\max a_{ij}$) (формула (1)).

$$x_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_{ij}} \quad (1)$$

Якщо з економічної точки зору найкращим є мінімальне значення показника (напр., витрати на одиницю продукції), необхідно змінити шкалу розрахунку, щоб найменшому результату відповідала найбільше значення показника (формула (2)).

$$x_{ij} = \frac{\min a_{ij}}{a_{ij}} \quad (2)$$

Надалі формується матриця стандартизованих коефіцієнтів (x_{ij}) (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Матриця стандартизованих коефіцієнтів країн

Країна	Показники									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
США	1	1	0,570	0,026	0,250	0,440	0,798	0,501	0,133	0,083
Німеччина	0,327	0,328	0,516	1	0,001	1	0,367	0,060	0,190	0,130
Китай	0,359	0,429	1	0,012	0,077	0,492	1	1	1	1
Україна	0,120	0,103	-0,312	0,005	1	0,601	0,252	0,049	0,150	0,460

Всі елементи матриці (стандартизовані коефіцієнти) підносяться до другої степені (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Матриця стандартизованих коефіцієнтів країн в другій степені

Країна	Показники									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
США	1,000	1,000	0,325	0,001	0,063	0,193	0,638	0,251	0,018	0,007
Німеччина	0,107	0,108	0,267	1,000	0,000	1,000	0,135	0,004	0,036	0,017
Китай	0,129	0,184	1,000	0,000	0,006	0,242	1,000	1,000	1,000	1,000
Україна	0,014	0,011	0,097	0,000	1,000	0,361	0,064	0,002	0,023	0,212

Якщо показники мають різну вагу, то отримані значення перемножуються на величину вагових коефіцієнтів (K_i), встановлених експертним шляхом (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Вагові коефіцієнти економічних показників

Виробництво, млн тонн	Виробництво, млрд дол.	Середньорічний показник зростання за останні 3 роки, %	Експорт, млн тонн	Імпорт, млн тонн	Середня ціна коров'ячого молока, дол./л	Частка постійних пасовищ від площі с/г земель, %	Валові інвестиції в тваринництво, млн. дол.	Кількість працюючих в найбільших ТНҚ, тис. осіб	Рівень заробітної плати, тис. дол./рік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0,15	0,15	0,07	0,08	0,05	0,15	0,05	0,10	0,10	0,10

Далі за формулою (3) знаходиться інтегральна рейтингова оцінка країни, що відбиває її міжнародну конкурентоспроможність в певній галузі економіки.

$$R_j = \sqrt{k_1 x_{1j}^2 + k_2 x_{2j}^2 + \dots + k_n x_{nj}^2} \quad (3)$$

Отримані рейтингові оцінки країн (R_j) розміщуються по ранжиру і визначається місце кожної країни (табл. 2.5). Разом з тим, зазначимо, що важливим є не стільки місце країни в ранжованому списку, скільки окремі складові, які його визначають.

Таблиця 2.5

Результати порівняльної рейтингової оцінки країн у молочній галузі економіки

Країна	Показники										R _j	Місце
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
США	0,150	0,150	0,023	0,000	0,003	0,029	0,032	0,025	0,002	0,001	0,644	2
Німеччина	0,016	0,016	0,019	0,080	0,000	0,150	0,007	0,000	0,004	0,002	0,541	3
Китай	0,019	0,028	0,070	0,000	0,000	0,036	0,050	0,100	0,100	0,100	0,710	1
Україна	0,002	0,002	0,007	0,000	0,050	0,054	0,003	0,000	0,002	0,021	0,376	4

В результаті виконання другого розділу КР оцінено та порівняно конкурентоспроможність країн світу та України в межах молочної галузі.

Перше місце займає Китай, друге – США, третє – Німеччина, а Україна посіла останнє місце, що свідчить про низьку конкурентоспроможність молочної галузі держави серед країн-лідерів даної галузі.

3. Характеристика та аналіз діяльності підприємства

Приватне акціонерне товариство «Галичина» розпочало свій шлях 1 червня 1998 року у м. Радехів (Львівська обл.). На сьогодні компанія є серед лідерів із виробництва кисломолочної продукції та одна з найбільших виробників йогуртів в Україні.

«Галичина» є єдиною повністю українською компанією серед молочних виробників першого ешелону. Сьогодні продукцію компанії можна придбати у всіх регіонах України.

ПрАТ «Галичина» створено на базі Радехівського молокозаводу. Підприємство здійснює виробництво й реалізацію цільномолочної продукції (питного молока, сметани, кефірів та йогуртів), масла, спредів, сухого знежиреного молока. Основним напрямком діяльності ЗАТ "Галичина" є виробництво цільномолочної продукції. На сьогодні компанія займає 11% ринку цільномолочної продукції України, входить до п'ятірки найпотужніших вітчизняних виробників та має власну дистрибуційну мережу, що постійно розвивається.

Розвиток ринку молочної продукції, на якому здійснює діяльність ПрАТ «Галичина», залежить від обсягів виробництва молока та стану тваринництва в країні. Проте у

докризовий період більшість переробних підприємств притримувалася політики, що сприяла скороченню поголів'я ВРХ та обсягів виробництва молока. Молокозаводи вкладали значні кошти, переважно запозичені, у закупівлю нового обладнання та у заходи з просування виробленої продукції, що пояснюється високою конкуренцією на ринку молочної продукції – частка ринку найбільших гравців оцінюється в межах 5-12%. У вкладанні коштів у розвиток власного стада більшість підприємств була не зацікавлена, маючи можливість впливу на закупівельну ціну молока у періоди сезонного збільшення надоїв.

Під впливом кризи зменшилися обсяги реалізації найбільш рентабельної продукції. А отже, у кризовий період переробні підприємства зіткнулися зі зменшенням операційних надходжень в умовах ускладненого доступу до фінансових ресурсів і високого рівня боргового навантаження.

Для стабілізації ситуації молокозаводи вдавалися до реструктуризації боргових зобов'язань та утримання закупівельних цін на молоко на мінімально можливому рівні, що було ускладнено у період скасування дотацій для аграріїв. У 2011 року ситуація у молочному напрямі дещо стабілізувалася. Відсутність подальшого погіршення в економічному стані країни позитивно вплинула на споживання харчової продукції населенням, обсяги виробництва молочної продукції залишилися на рівні 2010 року. Актуальною у сучасних умовах залишається проблема дефіциту молока за збереження тенденцій до скорочення поголів'я ВРХ.

Подальший розвиток молокопереробних підприємств залежатиме від можливості розплатитися за наявними зобов'язаннями та утворити ферми, щоб удіяти забезпечувати виробництво власною сировиною.

ПрАТ «Галичина» є лідером на ринку молочних продуктів Західного регіону, одним з провідних виробників молочної продукції України та випускає свою продукцію під власними національними торговими марками («Галичина», «12 вітамінів», «Мої корівки») та торговими марками згідно ліцензійного договору на правах невиключеної ліцензії отриманої від ліцензіара ПАТ "Ковельмолоко" за винагороду («Молочна родина», «Гурманіка»), та регіональними (західноукраїнськими) торговими марками («Молочар», «Дві корівки» та «Злакова формула»).

Виробничі потужності компанії зосереджено на Радехівському молокозаводі. У 2008-2009 рр. на заводі здійснено реконструкцію, після якої потужності з переробки молочної сировини становлять 600 тонн на добу. Молочна сировина для виробництва продукції закуповується у населення та сільгосп підприємств. Питома вага поставок молока населенням перевищує 60% загального обсягу закупівель молочної сировини.

Метою діяльності Товариства є одержання прибутку на основі здійснення виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності, в порядку та за умов, визначених чинним законодавством, Статутом, та наступний його розподіл між акціонерами.

Для аналізу діяльності підприємства обираються показники з переліку аналогічного показника у розділі два при економічному аналізі галузі. Показники зводяться в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз діяльності молочної компанії «Галичина»

Країна	Виробництво молока, млн тонн	Виробництво молока, млн дол.	Виробництво молока до всієї виробленої продукції, %	Зростання виробництва молока до попереднього року, %	Собівартість всієї реалізованої молочної продукції, млн. дол.	Власний капітал, млн. дол.	Чистий прибуток, млн. дол.	Капітальні інвестиції ПрАТ «Галичина», млн. дол.	Кількість працюючих, тис. осіб	Рівень зарплатної плати, тис. дол./ рік
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2009	0,0159	5,613	10,32	14,29	40,229	4,870	0,0157	5,170	1,597	1,119
2010	0,0143	8,633	10,44	53,57	60,077	7,821	2,951	1,388	1,139	1,270
2011	0,0258	16,539	16,86	91,86	79,231	10,205	2,384	1,388	0,980	2,379

Джерело: [11]

В діяльності компанії виробництво молока займає від 10 до 17% виробництва усієї молочної продукції. За останній рік компанія значно наростила обсяги свого виробництва.

Виробництво молока у ПрАТ «Галичина» за останні 3 роки невпинно зростало (за вартісним показником) і у 2011 році в порівнянні з 2010 зросло у 2 рази. За кількісним показником виробництво молока в 2010 році скоротилося, але у 2011 майже подвоїлося.

В порівнянні з 2009 р. в 2011 р. собівартість всієї реалізованої молочної продукції зросла у 2 рази, в основному за рахунок збільшення всього виробництва, розширення асортименту тощо. За останні 3 роки компанія подвоїла власний капітал і він становить трохи більше 10 млн. дол..

Фінансово-невдалим для компанії був 2009 рік з прибутком всього 15 тис. дол., найбільш вдалим був 2010 р. – 2 млн. 951 тис. дол..

Середньооблікова кількість усіх працівників працюючих на виробництві в еквіваленті повної зайнятості за 2011 рік склала: 980 осіб, що на 159 осіб менше ніж в 2010 році. Таке зменшення пов'язано зі звільненням приймальників молока.

Незважаючи на зменшення працівників фонд заробітної плати в компанії зростає з кожним роком, тому рівень зарплати збільшується і вже досяг 2,38 тис. дол. на рік.

Компанія розвивається, розширює асортимент, проводить широку маркетингову політику, веде беззбиткову діяльність, і тому стан підприємства можна оцінити як успішний.

4. Прогнозування розвитку молочної галузі

Світ:

Визначемо рівняння залежності між обсягами виробництва у кількісному та вартісному значеннях кореляційно-регресійним аналізом за допомогою програми Excel.

Коефіцієнт кореляції $R=0,999$

$0,5 < R < 1$ – означає лінійну залежність між показниками

Світова залежність:

$$Y = 1,1427 + 0,00334 * X$$

Використовуючи функції Excel на основі тенденції збільшення обсягів виробництва у натуральному виразі визначимо приблизні показники на наступні 3 роки. Потім за залежністю визначимо вартісний вираз (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Прогноз обсягів виробництва молока світом

Роки	Обсяги виробництва	
	У натуральному виразі, млн. тонн	У вартісному виразі, млн. дол.
2010	601,45	179742,94
2011	614,58	183583,11
2012	637,00	190369,87
2013	653,23	197602,12
2014	671,00	202986,97
2015	688,78	208373,84

Отже, обсяги виробництва молока будуть зростати і в перспективі в 2015 році досягнуть 688,78 млн. тонн або 208,37 млрд. дол..

Для того, щоб повноцінно забезпечити жителів планети молоком (з розрахунку 360 кг молочних продуктів на рік на людину, за нормами Всесвітньої організації охорони здоров'я ООН), необхідно щорічно виробляти 2,5 млрд. тонн молока, що в 4 рази більше, ніж виробляється в даний час. Якщо виробництво молока буде з кожним роком зростати в середньому на 3%, то ми досягнемо цей показник виробництва у 2057 році; якщо на 10% то вже в 2024 році.

Наступний прогнозний показник розвитку молочної галузі є світовий експорт (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Експорт молока світом

Роки	Експорт (млн. дол.)	Динаміка (% до поперед. року)
------	---------------------	-------------------------------

2007	4573,90	-
2008	5505,60	20,37
2009	4423,00	-19,66
2010	4841,30	9,46
2011	5244,60	8,33
2012	5670,70	8,12
2013	6152,30	8,49
2014	6661,80	8,28
2015	7219,10	8,36
2016	7827,20	8,42

Джерело: [4]

Вартісний обсяг світового експорту молока виріс в 2007-2011 рр. на 14,7%: з 4,57 млрд.дол. в 2007 г до 5,24 млрд.дол. в 2011 р. Зниження вартісного обсягу експорту на 19,7% спостерігалось тільки в 2009 р.

Очікується, що в 2012-2016 рр. вартісний обсяг експорту молока в світі буде рости на 8,1-8,5% на рік і в 2016 р складе 7,83 млрд.дол..

В якості експертної думки звернемося до висновків 11-ї Конференції на підтримку IFCN2013[12]:

- Виробництво молока в світі стане вище 1,000 млн.тонн в 2023 р. (2012 : 780 млн. тонн);
- Попит на молоко зросте до 2023 року на 29 % або 225 млн. тонн або стане вище 20 млн. тонн на рік;
- Кількість молочних ферм в світі досягло свого піку в 2012 р., що склало 123 млн , і почне тепер знижуватися;
- Передбачається, що середній розмір ферм в світі у 2023 р. зміниться з 2.9 до 3.8 корів на ферму;
- Всесвітня торгівля молочною продукцією збільшиться з 8 до 10 % виробництва молока в світі. Це означає, що більш висока частка зростання попиту на молоко забезпечуватиметься імпортом;
- Нова Зеландія і країни Європейського союзу, виробляючи 27 млн. тонн замінилки молока, будуть найбільшими країнами-експортерами молока;
- Бразилія буде розвиватися в бік основного імпортера молочних продуктів (4.9 млн.тонн);
- Індія буде чистим імпортером молочних продуктів - 2.1 млн. тонн;
- Китай з 16 млн. тонн буде найбільшим імпортером молочної продукції (2012: 5.8 млн.тонн);
- Росія буде другою найбільшою країною-імпортером молочної продукції, імпортуючи схожі обсяги, як і в 2012 році.

Україна:

Проаналізуємо виробництво молочної галузі України (табл. 4.3) аналогічно світові.

Рівняння залежності:

$$Y=6,14+0,0016*X$$

Таблиця 4.3

Прогноз обсягів виробництва молока в Україні

Роки	Обсяги виробництва	
	У натуральному виразі, млн. тонн	У вартісному виразі, млн. дол.
2010	10,98	2973,07
2011	10,80	2872,21
2012	10,90	2898,80
2013	10,82	2865,67
2014	10,78	2841,16
2015	10,74	2816,64

За показниками 2010-2012 рр. прогностні значення не дуже втішні, бо з кожним роком виробництво молока буде зменшуватися. Тому, доцільним буде провести також експертний аналіз.

Міністерством агрополітики України розроблена Галузева програма розвитку молочного скотарства України до 2015 року. Основним завданням цієї програми є збільшення стада молочних корів до 4,4 млн. голів (у сільгосп підприємствах - з 0,7 млн. голів до 1,8 млн.), досягти в 2015 році середньої продуктивності корів в усіх категоріях господарств 4 300 - 4 500 кг молока, довести обсяг його виробництва орієнтовно до 20 млн. т, що відповідатиме існуючій потужності молокозаводів на Україні. За рівнянням залежності при виробництві 20 млн. тонн молока його вартісний вираз становитиме 8662,5 млн. дол., що наближається до показника Росії за 2012 рік. Також програма має на меті довести частку заготівель молока з сільгосп підприємств до 50%, забезпечити комплекс заходів, спрямованих на отримання високоякісної безпечної молоко сировини і продукції.

В перспективі слід очікувати на подальше зменшення виробництва молока в Україні за рахунок скорочення поголів'я худоби в господарствах населення. Сільгосп виробники поступово будуватимуть нарізку надії молока, але темпи такого приросту будуть повільними та стабілізацію в виробництві молока в країні можна очікувати тільки через два-три роки.

Думка експерта: генеральний директор ПАТ „Юрія“ Олег Кашко [13]:

«На мою думку, найближчим часом молочний ринок чекають великі зміни, у результаті яких залишаться тільки великі підприємства, що є складовими крупних корпорацій. Ринок молока продуктів в Україні чекає переділ і неминуче злиття менших підприємств з потужними: уже сьогодні в Україні достатньо молокозаводів, готових до продажу, тож частину молока переробних підприємств відразу придбають великі корпорації. Великі виробники нараощуватимуть свою частку ринку, об'єднуючись між собою, з інвестуванням більш слабких, які приєднуються до великих виробників. Реально з 300 молокозаводів можелишитися 20-30 найбільших підприємств галузі. У гіршому випадку – якщо галузь не розвивати, на наш молочний ринок чекає сценарій Росії, куди Україна, Німеччина та Польща експортують сири, а Білорусь – згущене молоко і цільномолочну продукцію.»

Отже, молочний ринок України перебуває у стані активного розвитку та є експорто-орієнтованим. Хоча за прогнозом обсяги виробництва зменшуються, але за допомогою підтримки держави та реструктуризації галузі Україна може значно

збільшити своє виробництво і досягнути показника хоча б в 15 млн. тонн вже у 2015 році (не говорячи про 20 млн. тонн, які можуть виробляти українські виробничі потужності).

США, Німеччина, Китай:

Показники виробництва даних країн з кожним роком зростають, тому для прогнозу застосуємо таку функцію Excel як автоматичне заповнення ряду значеннями, які найкраще відповідають лінійному наближенню (табл. 4.4).

За даним прогнозом **США** залишається лідером у виробництві молока, але знаючи розвиток Китаю та інші чинники впливу на виробництво ми повинні застосувати ще й експертний метод.

За даними сайту РузскийКурьер[14]: Виробництво молока в Сполучених Штатах Америки опиниться на найнижчому рівні за останні 12 років в результаті літньої засухи і подальшого зростання цін на корми. Фермерам дешевше забити тварин на м'ясо, ніж витратити кошти на закупівлю кормів. За підрахунками Мінсільгоспу США, виробництво скоротиться на 0,5 відсотка, до 90,2 мільйона тонн в 2013 році.

Таблиця 4.4

Прогноз обсягів виробництва молока країнами

Роки	Обсягивиробництва					
	США		Китай		Німеччина	
	млн. тонн	млн. дол.	млн. тонн	млн. дол.	млн. тонн	млн. дол.
2010	87,47	27161,6	29,30	11140,58	28,66	8926,15
2011	88,98	27642,44	30,70	11414,57	29,34	9146,93
2012	90,87	28229,58	32,60	12121,01	29,70	9259,16
2013	92,51	28745,85	34,17	12539,15	30,28	9443,76
2014	94,21	29279,84	35,82	13029,36	30,80	9610,26
2015	95,91	29813,83	37,47	13519,58	31,32	9776,77

За прогнозами іншого експерта [15]: Загальний обсяг виробництва молока в країні цього року прогнозується на рівні 91,5 млн. тонн, а в 2014 році прогноз збільшує це число до 92,8 мільйона тонн. Такий сприятливий прогноз збільшення обсягів виробництва молока пов'язується з можливим пониженням цін на корм. Середні ціни на молоко в 2013 році прогнозуються на рівні 430-441 долар США. Середні ціни на все молоко на 2014 рік прогнозуються на рівні 418-438 доларів США за тонну.

Загалом, можна сказати, що виробництво молока в США збільшиться, але ці показники (під впливом всіх факторів) будуть трохи менші за прогнозовані, приблизно такі:

2013 – 91,8 млн. тонн;

2014 – 92,4 млн. тонн;

2015 – 93,6 млн. тонн.

Німеччина посідає перше місце з виробництва молока в Європейському союзі. Вона виробляє 20% молока Євросоюзу. Для порівняння, Франція виробляє 16%, а Польща – всього 8%. У Німеччині налічується 95 тис. молочних ферм, на яких утримується 12,4 млн. корів.

Раніше зазначалося, що в країнах Євросоюзу існують квоти на виробництво молока, тому прогнозується незначне збільшення обсягів виробництва молока (див. табл. 4.4).

Але нещодавно почали говорити про скасування до 2015 року квот на виробництво молока в Європейському союзі, що, як очікується, призведе до 6% приросту європейського виробництва молока, приносячи додаткові 9 млрд літрів на ринок щорічно. Тому, виробництво молока Німеччиною в 2015 р. може значно змінитися і досягнути 34 млн. тонн і впритул наблизитися до відповідних показників Китаю.

Китай одна з небагатьох країн, яка не може повністю забезпечити своє населення молоком власного виробництва, тому вона є найбільшим імпортером молока у світі. Прогнозується розширення виробництва молока в країні до 40 млн. тонн вже до 2015 року.

У 2013 році обсяг виробництва рідкого молока в Китаї показує збільшення на 270 тис. тонн до 34,65 млн. тонн, так як генетичні удосконалення та поліпшення кормів допомогли збільшити продуктивність худоби. У переглянутому прогнозі на 2013 рік, імпорт рідкого молока в Китай, як очікується, збільшиться на 33 відсотка до 150 тис. тонн, що допоможе підтримати експорт рідкого молока з США, який зріс з 43 тонн в 2010 році до майже 2750 тонн в 2012 році.

Отже, молочна галузь розвивається у всьому світі. Обсяги виробництва збільшуються з року в рік, що є позитивною тенденцією, адже чим більше виробництво тим більше споживання, а споживання молока несе для людини тільки найкращі наслідки.

5. Стратегія розвитку галузі

При розробці стратегії розглянемо три можливих варіанти:

1. Країни, які розглядалися в другому розділі КР (їх підприємства), та українське підприємство виступають як партнери, об'єднуючи зусилля для зниження витрат, обміну науковими та технічними розробками, прискорення розвитку галузі тощо.

В цьому варіанті за критерієм реалістичності об'єднання підприємств України, США, Німеччини та Китаю виглядає зовсім нереальним. Але партнерство між українським та німецьким підприємствами цілком можливе. Так як Німеччина провідна країна Євросоюзу вона могла б передати частку свого досвіду та нові технологічні розробки українському підприємству (створивши СП). Завдяки цьому обсяги виробництва молока в Україні могли б суттєво зрости. Українські компанії з переробки молока в основному орієнтуються на закупівлю молока у населення, а не на розвиток власного скотарства, коли у Німеччині більш поширена форма власних ферм в компанії. Тому, для Німеччини є вигідним створити спільне підприємство з Україною, де є багато ресурсів для розвитку власних ферм.

Разом з тим, об'єднавши зусилля компанії могли б протистояти конкурентам, особливо з боку Росії. Ключові елементи даної стратегії сформуємо у вигляді таблиці (табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Стратегія розвитку молочного СП України та Німеччини

Очікуваний результат	Заходи з реалізації стратегії	Необхідні ресурси	Виконавці	Часовий період	Ризики
1	2	3	4	5	6
1. Збільшення обсягів виробництва молока в Україні	- створення власної ферми при підприємстві; - обмін науково-технічними розробками; - побудова нового надсучасного заводу з переробки молока в Україні.	Основним ресурсом є гроші, які мають забезпечити будівництво заводу, ферми та їхню роботу і розвиток. Країни можуть реалізовувати проект за власні кошти або залучити зовнішню допомогу.	Керівники підприємств	3-6 років	- нестабільна економічна та політична ситуація в Україні, можливі зміни в законодавстві в будь-який момент; - зменшення попиту на молоко; - самоокупність проекту може сягати 10 років.
2. Витіснення	- широка	Гроші на розробку	Відділ	2 роки	Неприйняття

російських виробників з українського ринку молочної продукції	маркетингова політика типу: «споживайте українське», адже більшість людей не знає про спільні підприємства, а на упаковках буде зазначено made in Ukraine; - цінова політика (ціна СП менша за російську).	власної маркетингової стратегії	маркетингу та збуту		українцями нового товару
---	---	---------------------------------	---------------------	--	--------------------------

Продовження табл. 5.1

3. Протистояння світовим лідерам у виробництві молока, вихід на експорт	- просування наших товарів на ринки сусідніх країн за рахунок якості та невисокої ціни.	Гроші на просування товару за кордоном	Керівники та відділи маркетингу та збуту	2 роки	Відмова ближніх країн у закупівлі українських товарів
---	---	--	--	--------	---

Сумарно знадобиться приблизно 9 років для реалізації проекту у повному його масштабі.

2. Країни, що розглядалися (їх підприємства), та українське підприємство виступають як конкуренти, відмовляючись від співпраці у даній галузі.

Дана стратегія відповідає дійсності сьогодення. Дані підприємства виступають як конкуренти, але цю конкуренцію не можна назвати конкуренцією у великих масштабах. Адже молоко це продукт, який швидко псується, і тому частка експорту та імпорту молока незначна. В основному країни імпортують молоко з географічно-найближчих до себе країн, тому говорити про високу конкуренцію між обраними мною країнами важко, адже всі вони віддалені.

Якщо ж співставити підприємства України, США, Німеччини та Китаю, то беззаперечним лідером буде США, обсяги виробництва якого значно перевищують розглянуті країни.

3. Часткова конкуренція (домовленість про розподіл ринків збуту, інше).

Дану стратегію можливо застосувати в подальшій роботі СП України та Німеччини. З одного боку, Німеччина збуватиме свою продукцію на ринок країн Євросоюзу, з іншого – Україна на ринок країн СНД. Стратегія є досить реалістичною та результативною. Адже, за позитивним сценарієм країни нарощуватимуть виробництво та експорт і стануть провідними виробниками молочної продукції у Європі, а потім і в світі.

Отже, оптимальною для українського підприємства стратегією за вищеназваними варіантами є перша. Разом з тим, можливий варіант передбачення певної послідовності застосування стратегій в часі. Наприклад, застосувавши стратегію 1 протягом 9 років, раціонально змінити стратегію 1 на 3, яка в подальшому має зміцнити позиції України на світовому молочному ринку.

Загалом, дані стратегії не зовсім відповідають дійсності. Якщо брати саме коров'яче молоко, то кожна країна виробляє його для внутрішнього споживання і конкурувати з таким товаром немає сенсу.

Щодо ПрАТ «Галичина», то компанія орієнтується тільки на внутрішній ринок і найближчим часом не збирається створювати партнерство з іноземними виробниками чи просто самостійно виходити на міжнародну арену.

Висновок

Отже, виробництво коров'ячого молока у світі постійно зростає на 2-3%. Найбільше молока у натуральному значенні виробляється у США, на другому місці – Китай, на третьому – Росія, яку майже наздоганяє Бразилія. У Євросоюзі лідирує Німеччина, а Україна займає 17 місце. Найбільшою компанією-виробником молока є FonterraCooperativeGroup (Нова Зеландія). В Україні найбільшою компанією з виробництва молока є HarvEastHolding з групи компаній СКМ Ахметова.

У другому розділі провели порівняльний аналіз молочної галузі США, Німеччини, Китаю та України. За результатами найбільш конкурентоспроможною країною у цій галузі став Китай в основному через дешевизну робочої сили та великих інвестицій в галузь.

Одним з провідних виробників молочної продукції України є ПрАТ «Галичина». Компанія динамічно розвивається і може стати основним виробником молока в Україні. Чистий прибуток компанії перевищує 2 млн. дол.

За прогнозами розвитку молочної галузі, виробництво молока в світі стане вище 1,000 млн. тонн в 2023 р., а повноцінне забезпечення жителів планети молоком за ООН відбудеться у 2057 році. Молочний ринок України перебуває у стані активного розвитку та є експорто-орієнтованим. Хоча за прогнозом обсяги виробництва зменшуються, але за допомогою підтримки держави та реструктуризації галузі Україна може значно збільшити своє виробництво і досягнути показника хоча б в 15 млн. тонн вже у 2015 році. Виробництво молока у США, Китаї та Німеччині за прогнозом зростатиме.

Найкращою стратегією розвитку галузі з трьох варіантів буде перший: створення СП з Німеччиною. В подальшому стратегію можна замінити на третю: розподіл ринків збуту.

Загалом, молочна галузь України може стати гідним конкурентом на міжнародному ринку молока, але зважаючи на країни, які більші і за розміром і за економічним розвитком, лідером у цій галузі, на жаль, Україні не стати.

Список використаних джерел

1. Сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>
2. Сайт Світового Банку (WB). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>
3. Сайт Європейського Союзу (EU). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europa.eu.int>.
4. Анализ мирового рынка молока в 2007-2011 гг, прогноз на 2012-2016 гг: Демонстрационная версия отчета. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: marketing.rbc.ru/download/research/demofile_562949983593090
5. Производство молока в мире увеличилось на 2,2%: УкрАгроКонсалт от 02.11.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukragroconsult.com/news/proizvodstvo-moloka-v-mire-uvelichilos-na-2-2>
6. Сайт IndexMundi: Виробництво коров'ячого молока по країнам світу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.indexmundi.com/agriculture/?country=nz&commodity=milk&graph=cows-milk-production>
7. Torsten Hemme. A summary of results from the IFCN Dairy Report 2012 - press release. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifcndairy.org/media/bilder/inhalt/News/DR2012/IFCN-Dairy-Report-2012-press-release-corrected.pdf>
8. Цены на продукты в США. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jaa.su/tsenyi-na-produktyi-v-ssha/>
9. Продукты питания в Германии. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://voronja-slobodka.blogspot.com/2013/01/blog-post_1460.html
10. Цены на еду и продукты в Китае. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://medilive.ru/article.php?id=1716>
11. Основні документи звітності за 2009-2011 рр.: ПрАТ «Галичина». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.galychyna.com.ua/about/financial_statements/index.html

12. Россия останется вторым крупнейшим импортером молока в мире: Ассоциация «Производители и переработчики молока». [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://molokorus.ru/news_post/news_post/rossiya-ostanetsya-vtorym-kрупнейшим-importerom-moloka-v-mi

13. Молочний ринок України очікують великі зміни: Газета Акцент. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aktsent.com.ua/consumer/2556-molochnij-rinok-ukraini-ochikujut-veliki-zmini.html>

14. В США падает производство молока: Рузский Курьер. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.vestiruza.ru/article/332/v-ssha-padaet-proizvodstvo-moloka/>

15. Краткий обзор мирового рынка молочных продуктов: Союзмолоко. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.souzmoloko.ru/rinok-moloka/rinok-moloka-tekushaya-situaciya-v-mire/rinok-moloka-tekushaya-situaciya-v-mire_1412.html